

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 43 Volume: 9 Issue: 43

Nisan 2016 April 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

**MİLLÎ BİLİNCİN İNŞASI VE ÇOCUK EĞİTİMİ BAĞLAMINDA MUSTAFA NECATİ
SEPETÇİOĞLU'NUN DESTAN UYARLAMALARI**
**NATIONAL CONSCIOUSNESS AND MUSTAFA NECATİ SEPETÇİOĞLU'S EPIC ADAPTAIONS IN THE
CONTEXT OF CHILD EDUCATION**

Melih ERZEN*

Öz

Cumhuriyet sonrası Türk edebiyatının önemli isimlerinden Mustafa Necati Sepetçioğlu, roman, hikâye ve tiyatro gibi farklı türlerde birçok eser vermiş üretken bir sanatçıdır. Daha çok Türk-İslam değerlerini işlediği millî ve tarihî romanlarıyla tanınan Sepetçioğlu'nun sanatını teşkil eden cephelerden biri de millî destanlar çerçevesinde kaleme aldığı eserlerdir. O, Türk destanlarını karşılaştırmalı olarak ele aldığı bir çalışma hazırlamış, *Yaratılış ve Türeyiş* adlı kitabıyla da Türk destanlarını tek metin halinde yeniden yazmıştır. Ayrıca onun Oğuz Kağan, Göç ve Ergenekon destanlarını çocuk romanları şeklinde uyarlamak suretiyle yeniden değerlendirmesi de dikkat çekicidir. Sepetçioğlu, 1978'de yayımlanan *Beyaz Güvercin*, *Kutsal Kaya*, *Demir Dağlar Sıra Sıra* adlı kitaplarında, destanları yeni bir form içerisinde yorumlayarak çocuklara millî değerleri ve vatan sevgisini kazandırmayı hedefler. Aynı zamanda çocuk edebiyatına yapılan bir katkı olarak da değerlendirilebilecek bu kitaplarda, Türk milletinin yaşam kültürü ve devlet anlayışı üzerinde durularak çocuklarda millî bilincin oluşturulması amaçlanır. Bu çalışma, Sepetçioğlu'nun yaptığı destan uyarlamalarında millî değerleri çocuk romanının imkânları çerçevesinde nasıl sunduğunu ve destan kurgusu içinde çocuk eğitimine nasıl bir katkı yaptığını incelemeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk destanları, çocuk edebiyatı, millî bilinç, Mustafa Necati Sepetçioğlu.

Abstract

Republic era author Mustafa Necati Sepetçioğlu is a productive artist captures attention who has given many different types of work, such as novel, story and theater. Sepetçioğlu is famous for his national and historical novels subjected about Turkish-Islamic values. He has penned the works within the framework of national epics which represents one of the topics of his art. He has prepared a comparative study dealing with Turkish epics and he has written the book *Yaratılış ve Türeyiş* which is composed the Turkish epics in a single text. Furthermore he adapting the Oğuz Kaan, Göç and Ergenekon epics into the form of children's novels by the re-evaluating is also remarkable. Sepetçioğlu commented the epics in a new form for the children in his books published in 1978 and named *Beyaz Güvercin*, *Kutsal Kaya*, *Demir Dağlar Sıra Sıra*. He aimed that children gained the patriotism and national values. In addition it can be considered as a contribution to children's literature in these books and writer aims to grow national sense by the emphasis the Turkish method of lifestyle, state mentality in the same time. This work aims how Sepetçioğlu epic fiction adaptations made contribution to the children education in the frame of national values and how he presented the values in the epic fiction.

Keywords: Turkish epics, children literature, national consciousness, Mustafa Necati Sepetçioğlu.

Giriş

Destanlar, bir toplumda millet bilincinin oluşmasında ve bu bilincin muhafaza edilmesinde büyük ehemmiyete sahip metinlerdir. Bu konuda gösterilebilecek en yaygın ve iyi örneklerden biri kuşkusuz, Elias Lönnrot'un derlediği Kalevala Destanı ile Fin toplumunda millî duyarlılığın oluşmasına katkıda bulunmasıdır. Türk toplumunun geçmişine bakıldığında da bunun canlı bir örneğiyle karşılaşılır. Nitekim Oğuz Kağan, Ergenekon, Yaradılış, Türeyiş, Göç gibi çok sayıda destana sahip olan Türkler, halkın yaşayışını ve kültürünü birebir yansıtan bu anonim metinlerin de yardımıyla millî bilinci inşa etmeyi bilmiştir. Çünkü destanlar, millî değerlerin ve kültürün yalnızca ürünü değil; aynı zamanda üreticisi olarak millet mefhumunu meydana getiren hususiyetlerin sürekliliğini temin eder. Hatırlanacağı üzere Nihad Sâmî Banarlı "*milletlerin, dilde; kültür, sanat ve edebiyatta kendilerini bulmaları, kendilerine gelmeleri*" (Banarlı, 1972: 18) olarak tanımladığı "millî romantizm" in idrâki hususunda destanlara ayrı bir önem atfetmekte, hatta Nibelungen Destanı'nun Almanlar üzerinde yarattığı heyecanı buna örnek göstermekteydi. Çünkü ona göre "*millî destanlar, destan devirleri geçtikten sonraki sükûn devirlerinde millî mâzîlere karşı uyanan derin sevgi ve özleyiş çağlarında yazılır; yine böyle çağlarda; böyle sebeplerle toplanır.*" (Banarlı, 1987: 9). Aynı doğrultuda görüş bildiren Abdülkadir İnan da destanların bir milletin tarihini ve kültürünü anlamak noktasında taşıdığı önemi işaret ederken "*Eski Türk destanı, çağdaşları olan başka milletlerinki gibi milletin kozmogonisini (dünya görüşü), inanışlarını, tarihini, edebiyatını, hatta yasalarını içinde toplayan bir dergi mahiyetindedir.*" (İnan, 2003: 69) der.

Sözlü edebiyat ürünü olan destanlar, bilhassa İslamiyet öncesi dönemde, birtakım varyantlarıyla halk arasında anlatıldığı ve kültürel yaşamdaki canlılığını koruduğu halde destan anlatma geleneğinin zayıflaması sonrasında bu metinleri yeni kuşaklarla buluşturmak gittikçe zorlaşmıştır. İşte bu noktada yeni bir imkân olarak millî destanları yeni formlarda tekrar kaleme alma fikri belirmiştir. Bu eyleme girişen yazarlardan biri olarak Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun *Yaratılış ve Türeyiş* ile *Karşılaştırmalı Türk Destanları* isimli iki çalışma

* Yrd. Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, erzenmelih@gmail.com

hazırladığı; ayrıca 1978'de yayımlanan *Beyaz Güvercin*, *Kutsal Kaya* ve *Demir Dağlar Sıra Sıra* isimli çocuk romanlarında sırayla Oğuz Kağan, Göç ve Ergenekon destanlarını yeni kuşaklara ulaştırmaya çalıştığı görülmektedir. Çocuk romanı formunda kaleme alınan bu eserler, aynı zamanda Türk çocuk edebiyatına yapılmış bir katkı niteliğindedir. Ancak şimdiye kadar bunların herhangi bir incelemeye konu olmadığı görülmektedir. Hatta "edebiyat dünyasının üzerinde durmadığı bu kitaplara [ancak] bazı kitaplarının arkasında yer alan ve yazarın diğer yayınlarını gösteren listelerden ulaşılabilmektedir." (Argunşah, 2007: 31). Yine bu listelerde yazara atfedilen çocuk kitaplarının sayısı on yediyi bulmakla birlikte (Çalık, 1993: 347) bunlardan yalnızca yukarıda zikredilen üçünün ona ait olduğu anlaşılmıştır.

Mustafa Necati Sepetçioğlu, bilhassa tarihî romanlarıyla ünlenmiş bir yazardır. Ancak onun asıl ehemmiyeti, hemen hemen tüm eserlerinde Türk kültürünün korunması noktasında sunabileceği katkısı hesaba katarak yola çıkmasıdır. Zaten "çağdaş bir Dede Korkut" olarak görülmesi de üstlendiği bu misyon dolayısıyladır. O, kadim kültürün taşıyıcısı olarak sözlü edebiyat ürünlerinin kıymetini daima vurgulamış, destanlara ise bu çerçevede ayrı bir önem atfetmiştir. Nitekim Sepetçioğlu, destanların milletler için hayati önem taşıdığını düşünen bir yazardır ve bunu çoğu kez dile getirmekten geri durmamıştır. Ona göre; "Destanlar, bir milletin bütün varlığını, elemelerini, kederlerini, sevinç ve coşkunluklarını, kısaca heyecanlarını hareketlendiren bütün duygu ve düşünce yapısını oluşturan zenginlik hazineleridir. Milletlerin millet olma yolundaki çabalarından izler taşır ve bu çabaların hatıraları ile geçmişle gelecek arasındaki zamanı canlı ve taze tutar. (...) Bu bakımdan destanlar, milletlerin geçmişlerindeki diri ve canlı emellerin belirli ülküler halinde geleceğe aktarılmasında birinci derecede önem taşıyan yazılı veya sözlü belgelerdir." (Sepetçioğlu, 1998: 9). İşte bu yüzden milletlerin köklerini yakalamak üzere başvurulması gereken ilk metinler destanlar olmalıdır (Sepetçioğlu, 2010: 5). Onun geleneksel anlatılar olan eski Türk destanları ile çocuk edebiyatı arasında bağ kurmasını da aynı doğrultuda düşünmek ve bu sahada eser veren birçok yazarın yakalayamadığı özgün bir çıkış olarak değerlendirmek gerekir. Türk çocuk edebiyatının gelişimi noktasında iyi bir imkân olan "sözlü gelenek verimlerinden yararlanarak kültürel sembollerimizin yansıtacağı bir edebiyatı oluşturmak" (Şirin, 1994: 78) fikri, Sepetçioğlu'nun çocuklar için kaleme aldığı destan-romanlarda pratiğe dökülmüştür.

Roman, hikâye, tiyatro, destan gibi türlerin tümünde eser veren, "edebiyat[ı] gençlere tarihi sevdirmek ve özellikle mensup oldukları milletin tarihini öğretmekte yararlanılabilecek önemli bir saha" (Sınar, 2007: 255) olarak gören ve kaleme aldığı kitaplar vasıtasıyla "tarihine, kültürüne, diline, geleneğine, ruh değerlerine bağlı millî bir genç Türk nesli yetiştirmeyi amaçla[yan]" (Çetin, 2007: 17) Sepetçioğlu'nun çocuklara yönelik destan uyarlamalarında da aynı gayeyle yola çıktığı fark edilir. Milliyetçi tutumu ve milliyetçiliğe verdiği önem de Sepetçioğlu'nu, destanları yeniden yazarak çocuk okurlarla buluşturmaya sevk eden etkenlerden biridir. Milliyetçilik anlayışını "Milletini, milletinin her ferdini; milletimin üzerinde yaşadığı toprağı ve bu toprağın her zerresini dünüyle, bugünüyle ve yarını ile birlikte sevmek, benimsemek, damarlarında hissetmek..." (Topçuoğlu, 1969: 31) olarak tanımlayan Sepetçioğlu, söz konusu çocuk romanlarında, eski Türk destanlarının kurgusal iskeletini dikkate almakla birlikte yurt sevgisini, millet bilincini aşlamak üzere zaman zaman yeni yorumlar getirmeyi ve satır aralarına güçlü vurgular eklemeyi de ihmal etmemiştir.

Sepetçioğlu'nun çocuk romanı formunda kaleme aldığı ilk eserine temel teşkil eden Oğuz Kağan Destanı, eski Türk destanları arasında en çok bilinen ve önemsenenlerden biridir. Hatta "bu destanda eski Türk boylarının hepsinde ortak bir millî destan olduğunu gösteren birçok deliller bulunma[sını]" (İnan, 2003: 70) gerekçe gösteren İnan, "Oğuz Destanı"nın bugün elde bulunan en önemli Türk destanı olduğunu söyler.

1. *Beyaz Güvercin*: Oğuz Kağan Destanı

Destanların bir milletin geleceği ve dolayısıyla gelecek nesiller için ehemmiyetine inanan Sepetçioğlu, birtakım masalsı unsurlarla harmanlayarak Oğuz Kağan Destanı'nı yeniden yorumladığı *Beyaz Güvercin* kitabında, çocuklara "vatan" kavramı ve "millet" bilincini kazandırmaya; millî değerleri aşılamaaya çalışır. Türk milletini düşmanlara karşı koruyacak ve onların selâmetini temin edecek gücün yine milletin kendi içinde bulunduğu ve burada aranması gerektiği fikri, metnin merkezine oturtulurken mert, yiğit, gözü pek bir kahraman olarak Oğuz Kağan da ideal Türk tipini temsilen ön plana çıkarılır. Olaylar bir masal havasında sunulur ve çocuklara birtakım değerlerin aşılması fikriyle kimi eğitsel vurgulara da yer verilir.

Beyaz Güvercin'de "Türkeli" olarak tanıtılan Türk ülkesinin çok güzel ve huzurlu bir vatan olarak tanımlanıp yeryüzündeki bir cennet gibi tasvir edilmesi, aynı zamanda bu vatani koruma noktasında gösterilmesi beklenen çabayı ve dikkati de işaret etmektedir:

"Yüzyıllarca önce, Orta Asya dedikleri koskocaman topraklarda bir ülke vardı. Bu ülke Çin'e yakındı. Adına Türkeli derlerdi. Cennet gibiydi. Uçsuz bucaksız ormanlar, bitip tükenmek bilmez yemyeşil otlaklar, serin masmavi sularıyla göller bu ülkeyi Cennete dönüştürmüştü. Daha dün doğarken ötmeye başlayan binbir türlü kuş, civıltılarıyla bu cennet yurdu ölümsüzleştiriyordu. Suların çağlayışı, ılık rüzgârların esışı, ağaçların pırl pırl yaprakları ülkede yaşayanların ömürlerine bir ömür daha katıyordu. Herkes işinde gücünde, herkes yaşamının tadındaydı. Barsı içinde yaşanan bu ülkede Türkler oturuyordu." (Sepetçioğlu 1978a: 7).

Türkeli'nin nasıl bir yer olduğuna yönelik tasvir ve tanımlamalar, metnin ilerleyen bölümleriyle de sıkı bir bağ içerisinde. Çünkü yazar, bu kadar huzurlu bir ülkede yaşayan insanların vatanlarının kıymetini bilmeleri gerektiği vurgusunu da ön plana çıkaracak şekilde olaylara yön verecek; düzeni bozulan bir vatanda milletin içerisine düşeceği sıkıntıları göstererek bu bağlamda çocuklara "vatan" kavramının önemini göstermiş olacaktır. Zaten daha başından itibaren "*Cennet gibi gördüğün yurdu, bakmasını bilmezsen, o yurda sahip olamazsan, bir gün gelir örene döner. Her bir parçası bir kendini bilmez elinde bölünüp gider.*" (Sepetçioğlu 1978a: 8) diyen anlatıcı, uyarısını açıkça yapar.

Olaylar, anlatıcının yaptığı uyarılara paralel şekilde gelişirken Türkeli'deki istikrarı kıskanan dış güçler, sinisi planlar kurarak buradaki huzuru bozmakta gecikmeyeceklerdir. Bu noktada Çin ülkesinin düşman gücü temsilen hikâyeye dâhil edildiği görülür. Çin Hükümdarı, Türklerin kendileri için bir tehdit unsuru olduğunu düşünerek onların istikrarını bozmanın bir yolunu arar. Bu doğrultuda Çinli bir bilgelyi Türkeli'ne göndererek ondan bilgi edinmesini ister. Türkeli'ni yöneten Kağan'ın bir derdi olduğunu fark eden Çinli bilge, onun çocuğu olmadığını öğrenince kendisine bir teklifte bulunur. Buna göre Kağan, Çin ülkesinden iki prensesle evlenecek ve böylelikle evlat sahibi olabilecektir. Esasen Kağan, karısını çok sevdiği ve hatta ülkesinden sonra en kıymetli varlık olarak onu gördüğü halde, ölümünden sonra ülkeyi teslim edeceği bir evladı olmadığı için yeniden evlilik yapmaya sıcak bakar. Çinli ihtiyarın diğer isteklerine de olumlu yanıt verir ki bu istekler, Türkeli'nin içeriden kuşatılmasına sebep olacaktır. Buna göre; prenseslerle birlikte Çinli tüccarlar, din adamları, öğretmenler ve hekimler de gelerek bu konuklara hizmet edecektir. Çinli bilge, ülkesinin yolunu tutarak hükümdarına durumu müjdelere. Çin Hükümdarı, Türk Kağanı'nın Çinlileri küçük görerek kibrinin tuzağına düştüğünü fark eder ve "*Bir yönetici kendini beğenmişse akılsızlaşmış demektir, öyle biri de bir millete baş olamaz.*" (Sepetçioğlu 1978a: 29) der. Esasen Türkeli'ne giden konuklar arasında casuslar yerleştirilerek bunların Kağan hakkında dedikodular yayması ve ülkede huzuru bozması düşünülmüştür. Böylece ülkede karışıklıklar doğacak ve ülke bölünerek Çin Hükümdarı'nın istilasına uygun hale gelecektir. Bu noktada anlatıcının yine Kağan'ı iyi, ama yöneticiliğin bazı vasıflarından yoksun biri olarak çizdiğini ve onun yerine gelecek olan Oğuz Kağan şahsında ideal Türk yöneticisini sunmaya hazırlandığı söylenebilir.

Kağan'ın yaptığı büyük hatalar Türkeli'nin geleceğini tehdit ederken bir taraftan da bunun bilincinde olan ve elinden bir şey gelmediği için üzülen Ay Han, kurguya dahil olur. Kocasının gösterdiği zaaf ve kendisinin içerisine sürüklendiği mutsuz durum dolayısıyla, Çinli konukların ülkeye ulaştığı günün gecesinde, intihar etmeye karar verir. Bu düşünceyle bir kayalığa çıkan Ay Han, kendisini aşağı bırakacağı anda bir ses duyar. Ortalıkta kimse gözükmeyen halde kendisini çağıran bir ses fark eder. Kendisiyle konuşan bu gizemli ses, kendini "Türkeli" olarak tanıtır. Ona üzülmemesini salık verir ve bir oğlunun olacağını müjdeleyerek adını "Oğuz" koymasını ister. Ülkeyi de Çin prenseslerinin doğuracağı çocukların değil, Oğuz'un yöneteceğini bildirir. Oğuz'un doğmasına dek geçen zamanda Türkeli'nde pek de olumlu şeyler yaşanmaz. Çinliler, Türkeli'nde kültürel anlamda bir hâkimiyet kurarak Türk örf ve adetlerinin halk arasındaki geçerliliğini kaybetmesine neden olurlar. Türkler, asimilasyon tehlikesiyle yüz yüze kalır: "*Yavaş yavaş Türklerle Çinliler kaynaştılar. Türklerin çoğu Çinlilerin dilini öğrendi. Türk kızları Çinli kızlar gibi ayaklarını küçültmek için kalıplara bağladılar. Erkek çocuklar, Çinliler gibi saç uzattılar, örgüllü saç sarkıttılar. Kadınlarımızın giyimleri, kuşamları Çinli kadınlara benzedi.*" (Sepetçioğlu 1978a: 49).

Türkeli'ne yerleşen Çinliler ülkenin nimetlerinden faydalanıp ülkeyi sömürürken Türkler gittikçe yoksullaşır. Bu arada Oğuz Kağan doğar. Olağanüstü özellikleriyle herkesi şaşırtan Oğuz, kısa sürede büyüyerek güçlenir ve kötülerle, haksızlarla savaşan bir yiğit olarak halk kahramanına dönüşür. Bu durumdan kaygılanan Çinliler, Oğuz'a tuzak kurup bir ejderhayı üzerine salar. Oğuz, Türkeli'ne zarar veren ejderhayı öldürerek huzuru tekrar temin eder. Babası Ulu Kağan, artık yaşlanmıştır. O her ne kadar Oğuz'u değil de diğer çocuklarından birini seçtirmek istese de Kurultay, Oğuz'un her anlamda üstün olduğunu fark ederek onu seçer. Türk milletinin yeni önderi olarak Oğuz Han, Türkeli'ni tekrar güçlü kılar; Türk milletine mensup toplulukları bir araya getirir ve Çin ülkesiyle savaşıp onlara boyun eğdirir. Yaşlandıktan sonra ise altı oğlunu bir araya toplayarak onlara ülkeyi emanet ederek öğütler verir. Vatanın kutsallığını, yöneticilerin millete karşı sorumlu olduğunu bir kez daha hatırlattıktan sonra beyaz bir güvercine dönüşerek gökyüzünde kaybolur.

1.1. İdeal Türk: Oğuz Kağan

Oğuz Kağan Destanı, "*Türk milletinin ortak zihin özelliklerinin birçoğunun simgesel anlatımlarını*" sunması itibarıyla ayrı bir öneme sahiptir (Özcan, 2003: 77). Bu itibarla Sepetçioğlu'nun çocuklar için bir roman olarak uyarladığı ilk destanın bu olması da bir tesadüf değildir. Nitekim Oğuz, ideal Türk'ü ve Türklüğün vasıflarını yansıtan bir lider olarak ön plana çıkar. *Beyaz Güvercin*'de de buna uygun olarak resmedilen Oğuz, ülkesinin menfaatleri için mücadele ederken bir taraftan da onun dilinden sıklıkla "millilik" vurgusu yapılır. Buna göre herkes kendi yurdunda hâkim olmalıdır; her vatandaş, ülkesini yabancı milletlerin egemenliğine karşı korumak zorundadır (Sepetçioğlu 1978a: 86). Oğuz'un ejderhayı öldürmesinden sonra ona kendini Türkeli

olarak tanıtan hayalî varlık da Oğuz'a seslenirken vatanın kutsallığını dillendirerek vurguyu güçlendirir. Ayrıca yöneticilerin millete karşı sorumlulukları da bu çerçevede konu edinilir.

Oğuz, her halükârda milletin güvenliğini ve menfaatlerini düşünen biridir. Onun için hakan olabilmek değil, ülkenin selametidir önemli olan. Bu yaklaşımıyla elbette ki yine milli bilinci işaret etmektedir. Nitekim Han seçildiğinde yine milliliğe vurgu yapar ve vatanın dış güçlere karşı muhafaza edilerek hem siyasî hem de kültürel anlamda korunması gerektiğini söyler. Ayrıca bilginin, çalışkanlığın değerini ve önemini de belirtir:

"Çocuklarımız, günümüzün bütün bilgilerini öğrenmelidir. Bu bilgi Çin'deyse Çin'dekini, daha başka ülkelerdeyse o ülkelerdeki bilgileri öğreneceklerdir. Ama bizim törelerimize göre yetişeceklerdir. Bizim geleneklerimize uygun olarak büyüyeceklerdir. Bizim çocuklarımız bizim için çalışacaklardır. Bu yurdun yücelmesi, bu ülkenin zengin olması, bu milletin yoksul düşmemesi için didineceklerdir.(...) Madenlerini işlemesini bilmeyen, ürettiğini değerlendiremeyen, törelerini unutan insan ancak köle olur, ona lâyıktır." (Sepetçioğlu 1978a: 106).

Yaşlandığı için tahtı çocuklarına bırakmaya karar veren Oğuz Kağan'ın onlara yaptığı son konuşmadaki "bayrak" vurgusu da millî değerlerin sunumu noktasında dikkate değerdir. Oğuz Kağan, bayrağı milletin özgürlüğü açısından önemli bir sembol olarak tanımlar ve evlatlarına, bayraklarına; yani milleti millet yapan değerlere sıkı sıkıya sarılmalarını tembihler:

"Bayraklar binlerce yıl milletlerin üstünde dalgalanmak için yapılmıştır. Onu genç eller taşımalı, genç yüreklere teslim etmelidir. Ben de öyle yapacağım şimdi. Siz ve sizin oğullarınız, oğullarınızın da oğulları bu bayrağı barışın, sevginin ve daima mutluluğun üzerinde dalgalandırmalıdır. Size bu bayrağı, bunun için bırakıyorum. Bayrağı topraksız, toprağı bayraksız bırakmayın. Bırakırsanız hepinize lanet olsun!..." (Sepetçioğlu 1978a: 123).

Hikâyede Oğuz'a atfedilen özellikler arasında yiğitlik ve mertlik ön plana çıkarılmıştır. Oğuz'un bu yönü sunulurken de çocuk okuyucunun eğitimine katkıda bulunma düşüncesiyle mertliğin ehemmiyeti vurgulanır. Oğuz, düşmanı olan ejderhaya bile gafil haldeyken saldırmayı kendine yedirmeyecek kadar merttir. Bu yüzden ejderhanın uyanarak güç toplamasını bekledikten sonra saldırır. Çünkü mertliğin kuralları bunu gerektirmektedir.

Oğuz Han'ın ön plana çıkarılan özelliklerinden bir diğeri, "barış yanlısı" olmasıdır. Nitekim güçlendirdiği ordusuyla Çin'e yürüyüp birtakım kaleler fethettiği ve bu ülkeyi zapt edebilecek duruma geldiği halde; o, bunun yerine Çin'i vergiye bağlamakla yetinir. Çünkü barışın hâkim olduğu bir ortamda yaşamının daha önemli olduğuna inanır. Oğuz'un bu özelliklerinin yanı sıra hoşgörülü, misafirperver ve iyi kalpli oluşu da bir bütün olarak onun temsil ettiği Türk kimliğinin niteliklerini ortaya koyar.

Kuzeyde yer alan Çürçit adlı topluluğa sefer düzenlediği sırada Oğuz Han'ın Barmağlıç Çosun Biliğ'e verdiği önem üzerinden bilim adamlarına yaklaşımın nasıl olması gerektiği de örneklenir. Oğuz Han, onun tekerlekler kullanarak kağnyı keşfetmesi için gerekli imkânları tanıyıp bir yönetici olarak bilim adamına karşı sorumluluğunu yerine getirmiş olur. Böylelikle aklın ve bilimin bir toplumun ilerlemesi açısından vazgeçilmez olduğu hatırlatılır.

1.2. Kitabın Çocuk Eğitimine Katkısı

Kitabın çocuk eğitimine de katkı sağladığı ve yer yer çocuklar için öğüt niteliğinde olabilecek ifadeler yer verdiği görülmektedir. Mesela oburluğun ve tembelliğin zararlarını gösterebilmek için ejderha, güçlü ama obur ve uykucu bir düşman olarak resmedilir: "Akli fikri midesinde olan obur olur. Oburluk da açgözlü eder insanı. Aç gözlüler ise aklını kullanamaz. Üstelik uykuyu da seviyorlarsa... O zaman iyice aptallaşırlar." (Sepetçioğlu 1978a: 72). Benzer şekilde ağaçların dünyadaki ekolojik dengiyi sağlamak açısından ne kadar mühim olduğu ve tabiatı korumanın gerekliliği, metnin satır aralarında çocuklara verilen mesajlardan biridir: "Zaten toprak, ağaçsız kel başa benzer. Kel baş ne kadar sevimsiz görünürse, ağaçsız toprak da öyle sevimsiz görünür." (Sepetçioğlu 1978a: 115). Oğuz'un Kurultay'da fikrini söylediği için dışarı çıkarılmak istenen delegeye sahip çıkarak Türk kültüründe herkesin fikrini açıkça söyleyebileceğini vurgulaması da çocuk eğitimi bakımından önemlidir. Çünkü bu vurgu özgür düşünceyi ve ifade serbestliğini işaret etmektedir: "Bizim töremiz düşüncesini söyleyen kişiyi Kurultaydan kovmayı yasaklar. Bizim geleneklerimizde herkesin düşündüğünü açıkça, korkmadan söylemesine izin vardır." (Sepetçioğlu 1978a: 103).

"Tarihi tecrübelerden ders almayarak özünden uzaklaşan bir toplumun, tükenişi yeniden dirilişe dönüştürme şansı, kökene dönüş ile mümkündür." (Şenocak, 2013: 2535) anlayışına yaslanan Göç ve Ergenekon destanlarının Kutsal Kaya ve Demir Dağlar Sıra Sıra adlı kitaplarla çocuklara sunulmasında da aynı mesajın merkeze alındığı söylenebilir. Bu itibarla söz konusu kitaplarda törenin kutsallığı vurgulanırken vatanı meydana getirenin aslında millî değerler olduğu işaret edilmiştir.

2. Kutsal Kaya: Göç Destanı

Kutsal Kaya adlı kitabında bu kez Göç Destanı'nı çocuklar için yeniden kaleme alan Sepetçioğlu, yine benzer şekilde vatan ve millet mefhumlarını ön plana çıkararak çocuk eğitimine katkıda bulunmayı hedefler. Beyaz Güvercin'de olduğu gibi burada da olaylar, her şeyin yolunda olduğu ülkeye kötü niyetli bir yabancıdan; Çinli bir elçinin gelmesiyle başlar. Çin Elçisi, Türkeli'ne gelerek huzura çıkar ve Türk kağanının

atını kendi hükümdarının istediğini; aksi takdirde ülkesinin kendilerine savaş ilan edeceğini söyler. Barışı çok önemseyen Kağan, vezirin ve devlet büyüklerinin karşı çıkmasına rağmen atını verir. Ancak Çinlilerin istekleri bununla bitmez. Elçi tekrar gelip sırasıyla Kağanın altın yayıyla oklarını ve ardından büyük kızını Çin'e götürmek üzere ister. Karşıt görüşlere rağmen Kağan, bu istekleri yerine getirir; Kağan'ın kızı Çin'e götürülürken yolda intihar eder. Fakat Elçi'nin son gelişi, farklı bir yaklaşımla sonuçlanır. Elçi bu kez Türkler için kutsal kabul edilen kayayı ister. Bu kez istenen şeyin kendisine değil, milletine ait olduğunu ve bu yüzden kutsal kayayı ne pahasına olursa olsun vermeyeceğini söyleyen Kağan, Çin üzerine yürür ve hem onlara boyun eğdirir hem de daha evvel verdiklerini geri alır:

"Çinlinin istediği Kutsal Kaya, atım gibi, oklarımla yayım gibi, kızım gibi bana ait olan bir şey değil. Kutsal Kaya milletin malıdır, milletin toprağıdır. Sizin kel bir kaya parçası dediğiniz kutsal kaya için, o bir parça toprak için, atalarımız canlarını verdiler, bize koruyun diye emanet ettiler. Biz onu, milletin toprağını, milletin malını nasıl veririz? Vermeğe hakkımız mı var? Verirsek utançtan başımızı dik tutabilir miyiz? Hayır, vermeyeceğiz, veremeyiz. Barış, utanç içinde yaşamak değildir. Barış, yaşamak kadar güzel ve değerlidir. Ama milletin toprağını vermek pahasına elde tutulan barış alçalmaktır. O alçaklığa razı olamayız. Savaşacağız. Kutsal Kaya için savaşacağız. Milletimizin bir avuç toprağı, yurdumuzun kel bir kayası bin kere ölmemizden değerli, alçak bir barıştan on bin kere kıymetlidir." (Sepetçioğlu 1978b: 54-55).

Çinli Elçi, tekrar barış sağlanması için Kağan'a yalvarır. Kağan, savaş karşıtı olduğunu tekrar göstererek Çin'den çekilir; dostluktan yana tavır sergiler. Ay ışığında gezintiye çıktığı bir sırada karşısına çıkan Deli Ozan'ın öğütlerini dinleyen Kağan, milletin geleceği için büyük bir fedakârlık yaparak iki kızını göğe dek uzanan bir kuleye kapatır ve bir bozkurdun gelip onları aldığını görür. Aradan yıllar geçip Kağan ölünce ülkedeki istikrar son bulur ve Çinliler ülkede söz sahibi olmaya başlar. Bu kötü günlerde gökte beliren bir ışığın içine girdiği kayın ağacı çatlar ve içerisinden Türklerin yeni kağanları olacak beş erkek çocuk çıkar. Yeni kağanlar ülkeye çekidüzen vererek her şeyi yoluna koyarlar. Son kağan da ölünce yerine bir akrabası kağan olur. Galı Han isimli bu kağan, tembel ve umursamaz bir adam olduğu için ülkeye zarar verir. Çin imparatorunun kızıyla evlenen Galı Han, karşılık olarak istenen kutsal kayayı hiç düşünmeden verir. Çinliler, yerinden sökemedikleri kutsal kayayı ateşle kızgınlaştırıp üzerine sirke dökerek un ufak ederler ve ardından alıp götürürler. Kutsal kayanın yok olmasından sonra tabiatüstü olaylar yaşanır ve ülkeye bir uğursuzluk çöker. Karısı, Galı Han'ı zehirleyerek öldürür ve diğer Çinlilerle beraber kaçır. Bir bozkurdun verdiği işaretle göç etmeleri gerektiğine inanan millet, onun rehberliğinde yollara düşer. Çok uzun ve sıkıntılı bir yolculuktan sonra "Beş Balık" adını verdikleri bir düz ovaya; yani yeni yurtlarına yerleşirler. Yapılan hatalardan ders çıkaran millet, vatanlarının kıymetini daha iyi bilmeleri gerektiğini düşünerek hayata yeni bir sayfa açar.

2.1. Vatanperver ve Barışsever Bir Millet

Eserde sözü edilen Türk ülkesi, huzurun ve bolluğun temel nitelikleri olduğu son derece ideal bir vatan şeklinde resmedilir. Ülkenin Kağanı, halkına adaletle muamele eden ve barıştan yana tavır sergileyen iyi bir hükümdardır. Halk da böyle bir ülkede olmanın huzur ve mutluluğu içerisinde yaşamını sürdürür:

"Yoksulu hemen hiç denecek kadar yok, zengini ise çok olan bir milletmiş. Başlarında bulunan daha önceki Kağan akıllıymış, barışsever bir Kağan imiş. Ülkesini barış içinde yönetmiş. Komşularına hem saydırmış kendini hem de sevdirmiş. Bu yüzden de ülkede hiç savaş olmamış." (Sepetçioğlu 1978b: 9-10).

Kurguda Vezir'in Türk siyasetinin barışçıl yönüne yaptığı vurgu dikkat çekicidir. Ona göre Türk devletini temsil eden kağanlar daima barışsever olmuş ve emperyalist tavır sergilememişlerdir. Ancak bu durum, kendi varlığını temsil eden dış güçlere karşı müsamahakâr davranacağı anlamına gelmemektedir. Bu noktada Türk devleti barışsever olduğu kadar kudretli olması açısından da ön plana çıkarılır: *"Biz, yıllardır barış içinde yaşıyoruz. Saygıdeğer babamız barışsever bir kağandı. Komşularınızla iyi geçindi. Siz de yüce Kağanım, siz de babanız gibi davrandınız. Kimsenin toprağında gözümüz yoktur. Kimsenin ülkemizden bir parça toprak istemesine tahammül etmeyiz. Dostluk budur."* (Sepetçioğlu 1978b: 20) diyen Vezir'e göre Çin Elçisi'nin Kağan'ın atını istemesi bir hakarettir ve cezalandırılması gerekir. Oysa Kağan bu durumda bile barıştan yana tavır koyarak savaşmaya sıcak bakmaz.

Çin Elçisi'nin istediği şeyler olan Kağan'ın atı, yayı, okları ve son olarak da "kutsal kaya", milliliğin sembolleri olarak değerlendirilebilir. Çünkü Kağan, bütün bir milleti temsil etmektedir. Elçi, bu istekleriyle adeta milletin gücünü ve kudretini alaya almak istemiştir: *"En sevdiği atı elinden alınan Kağanın yayıyla okunu da istemek, onu beceriksiz bir çocuk durumuna düşürmekten başka bir şey değildi. At da, yay ile ok da sadece Kağanın değil, milletin gücünün sembolü olarak düşünülürse, attan sonra yay ile oku da vermek Türkün Çinliye teslim olması demektir."* (Sepetçioğlu 1978b: 26).

Çin Elçisi'nin tüm tahriklerine rağmen Kağan'ın savaş çıkarmamak için sabırlı davranması dikkat çekicidir. Kağan'ın bu tavrıyla, savaşın kötülüğü ve doğurduğu felâketlere gönderme yapıldığı; bu itibarla çocuk okurların bilinçlendirilmeye çalışıldığı söylenebilir: *"Eğer Çin Elçisinin isteğini geri çevirirse, yıllardır özenle koruduğu barış bozulmuş olacaktı. Barışın bozulması ise yavaş ölüm getirirdi. Kim yenersen yensin ölüm getirirdi savaş. Kimin yendiği kimin yenileceği bilinmezdi. Seller gibi kan akar, cıvan boylu yiğitler ölür, palabıyıklı delikanlılar*

öldürülürdü. Savaş kötüydü, evler yıkardı, canlar yakardı, yoksulluk, acı, sonsuz kederler, onulmaz ızdıraplar getirirdi. Savaşa engel olunmalıydı. Ne pahasına olursa olsun savaşa engel olunmalıydı.” (Sepetçioğlu 1978b: 38).

Çin ülkesinin kutsal kayayı talep etmesi üzerine hiddetlenen ve bunu milletine yapılmış bir saygısızlık olarak değerlendiren Kağan’ın ordusunu toplayarak Çin’e boyun eğdirdiği halde onlara zulmetmeyeceğini ve işgal halini devam ettirmeyeceğini söylemesi önemlidir. Çünkü bu tavrıyla Kağan, emperyalist amaçlar uğruna savaş açmadığını; yalnızca milletin haklarını ve onurunu korumak için savaştığını kanıtlar: “Biz buraya gücümüzü göstermeye gelmedik. Biz buraya başkasının ülkesini elinden almağa da gelmedik. Toprağımızdan toprak isteyenlere, bizim toprağımızın alınamayacak kadar değerli olduğunu bildirmeğe geldik.” (Sepetçioğlu 1978b: 58).

Kağan’ın adil bir yönetici olarak resmedilmesi de oldukça önemlidir. Çünkü Kağan esasen milletin bütünü için bir model olup onun asaleti milletin asaletini işaret etmek üzere vurgulanır. Herkese emeğinin karşılığını veren, kimseye zulmetmeyen biri olarak Kağan, millete rehberlik eden ideal yöneticiyi temsil eder.

2.2. Türk Töresinin ve Kültürünün Nitelikleri

Kitapta Türk halkının belirgin özelliklerinden biri olarak açık sözlülük işaret edilirken bir taraftan da halkın yönetimdeki belirleyici rolüne gönderme yapılır. Çinli elçinin ne maksatla geldiğini öğrenmek isteyen kalabalığın saray önünde toplanarak bilgi istemesi, bu açıdan dikkat çekicidir. “Bilirsiniz, Türk milleti gizliliklerden hoşlanmaz. Saklı gizli, kapıların ardında, bilinmeyen köşelerde konuşulup karar verilmesini pek sevmeyiz. Öteden beri her şeyin açık konuşulmasını ister.” (Sepetçioğlu 1978b: 11) diyen yazar, bu hususa dikkat çekmek istemektedir.

Saray önünde toplanarak nümayiş yapan halkı sakinleştirmek adına, gelen elçinin Çin İmparatoru’nun kızını Kağan’la evlendirmek istediğini ileri süren Vezir’e halkın tepkisi büyük olur. Kağanların başka milletten kadınlarla evlenmesi gibi bir ihtimali tepkiyle karşılayan halkın tavrı, yönetimde millilik anlayışını işaret eder. “Bir kağan, yabancı bir kızla evlenirse millette güvence kalmaz.” (Sepetçioğlu 1978b: 13) diyen halk, iradesini ortaya koyar.

Kağan’ın vereceği her kararda kurulu toplantıya çağırarak önce onlarla fikir alışverişinde bulunması son derece önemlidir. Bu itibarla Türk ülkesinde mutlak monarşiye dayalı bir sistemden ziyade parlamenter monarşiye daha yakın bir sistemin uygulandığı işaret edilmiş olur.

Türk kültürünün özelliklerinden biri de misafirperverlik olarak işaret edilir. Saygısız tavırlarına ve cüretkârlığına rağmen Çinli Elçi, Kağan tarafından sarayda ağırlanır ve rahat etmesi için her şey yapılır. Kağan, bunun kendileri için bir yükümlülük ve törenin gereği olduğunu belirterek Türk kültüründe misafirperverliğin tuttuğu yeri işaret eder.

Kadına verilen değer ve önemin de kitapta ön plana çıkarıldığı görülür. Hatta bu bağlamda Türk töresinde kadının kıymetinden ve verilecek kararlarda kocasına yardım etmesi için eğitildiğinden söz edilir. Kağan’ın karısının, güçlü durması için eşine yardımcı olması ve onun milleti için en iyisini yapacağından emin olduğunu söyleyerek destek olması bir örnek olarak sunulur. Ayrıca Kağan’ın kızının savaş çıkmaması için kendini feda ederek Çinli Elçi’yle gitmeyi kabul etmesi de dikkat çekicidir. Yine onun Çinliler karşısında esir konumuna düşmeyi gururuna yediremediği için hayatına kıydığı görülür.

2.3. Kitabın Çocuk Eğitimine Katkısı

Anlatıcının olayların akışı arasında bazen okuyuculara mesaj vermeye çalıştığı da görülür. Kağanın milleti korumak veya kendi duruşundan taviz vermek arasında kaldığı zamanlarda yaşadığı acılardan söz eden anlatıcı, hayatta acıların da bulunduğunu, fakat bunları unutarak yaşam içerisinde etkin rol almak gerektiğini “Hayatta acı unutulur. Unutmak gerekir.” (Sepetçioğlu 1978b: 28) söylemiyle vurgular. Bu ifadeler, çocuk eğitimine bir katkı olarak düşünülebilir.

Kağan’a eski bir destan okuyarak yapılan yanlışların milletin başına ne tür felâketler getirdiğini ifade eden Deli Ozan, tarihten ders almak gerektiği gerçeğini hatırlatmış olur ki bunu da çocuk eğitimi bağlamında değerlendirmek mümkündür.

Kutsal kayanın yitirilmesinden sonra ülkeye çöken uğursuzluktan uzaklaşmak için halk, yeni bir yurt arayışına girer. Büyük bir zahmet ve hüznü de beraberinde getiren zorunlu göçün anlatımı esnasında anlatıcının olay akışını keserek hayat tecrübesini yansıtmaya veya öğütler vermesi, çocuk eğitimi açısından önemlidir: “Her yorgunluğun bir dinlenmesi vardır oğul. Her yürüyen bir gün gelir durur. Gülen gülmez olur, ağlayan güler. Ne acının sonu vardır ne kederin ne de neşenin. Yollar da öyle, biter bir gün.” (Sepetçioğlu 1978b: 118).

3. Demir Dağlar Sıra Sıra: Ergenekon Destanı

Bu kez bir başka ünlü Türk destanı olan Ergenekon’u çocuk romanı formunda kaleme alan Sepetçioğlu, birlik ve beraberlik vurgusu üzerinden millet olma bilincini işler. Burada da Türkeli, başlangıçta mutluluk ve huzurun hâkim olduğu bir yurttur. Fakat Türkeli’ne sızan Çinliler, düşmanca hareket ederek Türkeli’ni istilâ eder. Bir ateş çemberine aldıkları Türkler, onlara karşı yiğitçe dirense de sonunda yavaş yavaş yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalırlar. Çinlilerin amacı, bu millete mensup olan herkesi öldürmektir. Bu

yüzden geriye kalan bir avuç Türk'e düşmanca saldırırlar. Bu Türkler arasında yer alan Demir Beğ, kağanın küçük oğlu olarak hanedandan geriye kalan tek kişidir. Milletin yok olmaması için kalabalıktan birilerinin kaçmayı başarması düşünüldüğünde, bu kişinin Demir Beğ olması gerektiğine karar verilir. Ancak bir cehenneme dönen savaş alanından kaçmak mümkün olmadığı için Demir Beğ de Çinliler tarafından fark edilir. Demir Beğ, üstüne saldıran orduya yiğitçe karşı koyar, ama sonunda elleriyle ayakları hunharca kesildikten sonra acıyla kıvrınması için orada bırakılır. Çinliler çekildikten sonra yanına yaklaşan bir bozkurt tarafından oradan uzaklaştırılan Demir Beğ, bu kurt tarafından emzirilerek iyileştirilir. Demir Beğ, kurda olan sevgi ve minnetini dile getirmek için onu gözlerinden öper. Bunun üzerine büyü bozulur ve "bulutlar padişahının kızı Aysuhan"ın kötülüklerin başkumandanı Albız tarafından kurda dönüştürüldüğü anlaşılır. Aysuhan'la evlenen Demir Beğ'in on erkek çocuğu olur. Aysuhan, son oğlu Asena'yı doğururken ölür. Demir Beğ, oğullarına töreyi iyice öğretir ve onları en iyi şekilde yetiştirir. Bu arada yıllar geçmiş ve o da artık yaşlanmıştır. Oğullarını Türk milletinin birliğini sağlamakla görevlendirdikten sonra hayata gözlerini yumar: "Göreviniz yurdumuza dönmenizdir. Ülkemizdeki dağınk boyları bir arada toplamanızdır. Bunun için gerekirse öleceksiniz. Yılmak yok. Dönmek yok. Devleti diriltmek için didineceksiniz. Eğer benim oğlum iseniz devletinizden başka bir şey düşünmeyeceksiniz. Devletiniz varsa siz de varsınız. Yurdunuz varsa siz de varsınız. Bu üçü yoksa bu üçü tutsaksa, başkasının yönetimindeyse, sağ olmanız, yaşamış olmanız neye yarar? Siz de yoksunuz demektir. Bunu böyle bileceksiniz." (Sepetçioğlu 1978c: 60).

Vasiyete uyarak yurtlarına dönmek üzere yola çıkan kardeşler, yolda rastladıkları bir kurdun rehberliğinde girdikleri mağarada Şaman Tağmaç'a ulaşırlar. Şaman, onlara üzerinde kurt başı figürü olan bir bayrak vererek bu kutsal iş için görevlendirildiklerini söyler. Gittikleri yerlerde çok iyi karşılanan kardeşler, sırasıyla "Bey" seçilirler ve ülkeye tekrar huzur hâkim olur. Küçük kardeş Asena'nın bey olmasıyla Türkeli refah ve mutluluğa kavuşur. Fakat bir zaman sonra o da ölür ve yerine oğlu İlhan geçer. İyi bir kağan olan İlhan'ın şansı pek yaver gitmez. Çinlilerin de kıskırtmasıyla ülkede sorunlar baş gösterir. Sevinç Han adlı düzmece bir kağan, Türk halkları arasına nifak tohumları eker. Kendisini destekleyen kalabalık ve Çin İmparatoru'nun adamlarıyla birlikte harekete geçerek İlhan'ın topraklarına saldırır. Dar kayalıklara yaslanarak büyük bir direniş gösteren İlhan'ın halkı, uyarılara rağmen genç savaşçıların kurulan tuzağa düşmesiyle yok olur. Bu gençlerden Kayan Tigin ve Görken Tigin, tutsak düşer. Yolda bir yolunu bulup kaçmayı başarırlar. Kaçmayı başaran diğer Türklerle ve yanlarına aldıkları hayvanlarıyla uzun bir yolculuğa çıkarak kimselerin aralarına karışmayacağı bir yurt ararlar. Sonunda sarp kayalar ve yüce dağlarla çevrili, cennet gibi bir vadiye inerler. Ergenekon dedikleri bu yeri yurt edinirler. Aradan çok uzun yıllar geçer. Millet kalabalıklaşır ve artık buraya sığamaz olur. Fakat her tarafı dağlarla çevrili olan Ergenekon'dan çıkmanın yolunu da bulamazlar. Sonunda yaşlı bir adam, eskiden büyük dedelerinin bir sözünü hatırlatır. Buna göre etraflarındaki dağlardan biri tamamen demirdendir. Buradan çıkmanın yolu da ancak o dağı eritmektir. Ergenekon'un en yetenekli demircisinin rehberliğinde söz konusu dağı bulup devasa bir ateş yakarak günlerce ısıya maruz bırakırlar. Sonunda dağ erir ve bir yol açılır. Türk halkı bu yolu kullanarak dünyaya açılır ve büyük medeniyetler kurar. Ancak Ergenekon'u hiçbir zaman unutmaz.

3.1. Mert, Barışsever, Cesur ve Hür Bir Millet Olarak Türkler

Türkeli'nin yine huzur, barış, güven ve mutluluk vadeden bir yurt olarak resmedildiği kitapta bu yurdun sakinleri olan Türklerin de özgürlükten yana bir millet olduğunun altı çizilir. Buna göre Türkler, diğer milletlerle de iyi geçinmeye çalışmakta; kardeşçe bir tutum sergilemektedirler. Aslında büyük bir tehdit olan Çinlilere bile kapılarını açan Türkler, onların da özgürce ticaret yapmalarını ve kendi törelerince yaşamlarını temin eder: "Sen getir malını sat arkadaş; ne sen bana karış ne ben sana. Varsa, hoşuna giderse sen de benim malımı al, ama bir satarsan bir alacaksın, iki satarsan iki. Beş satıp bir almak yok! Senin inanışlarını benim milletime aşılamağa kalkışmak yok. Sen taş a mı inanmaktasın? Var inan, bana ne, kendin bileceğin iş, ben gökyüzüne inanırım." (Sepetçioğlu 1978c: 10). Yapılan anlaşmaya uymayan Çinliler, Türkeli'ni adeta asimile etmeye kalkışırlar. Buna karşılık Türkler, yine de savaş çıkaran taraf olmak istemezler. Çünkü savaşın olumsuzluklarını, getirdiği felâketleri iyi bilmektedirler. Ama Çinlilerin Türkeli'ni istilâ edip bu milleti yok etmeye çalışmasına karşı sessiz kalamayacakları için düşmana yiğitçe karşı koyarlar. Çünkü Türkler, özgürlüklerini yitirmektense ölmeyi tercih edecek bir millettir. Bu noktada savaş karşıtlığı, cesaret ve özgürlüğe düşkünlük, Türklerin üç önemli özelliği olarak ön plana çıkarılmış olur.

Kitaptaki ideal Türk yöneticilerinden biri olan İlhan'ın dikkat çekici özellikleri arasında mertliğin, yiğitliğin olduğu dikkat çeker. Düzmece bir kağan olan ve Türk milletinin boyları arasında düşmanlıkların başlamasına sebebiyet veren, aynı zamanda Çinli düşmanlarla işbirliği yapan Sevinç Han ise korkaklığı ile İlhan'ın tam zıddında yer alır. İlhan, ona teke tek dövüşmek teklifinde bulunur, ama Sevinç Han meydana çıkma cesaretini gösteremez. İlhan'ın teklifi son derece mertçe ve yiğitçedir. Bu itibarla İlhan, Türk yöneticisinde olması gereken önemli bir vasfı ortaya koyar: "Bekle beni. Atıma atlayıp geleceğim. Elime tek bir kılıç alacağım. İki ikiye, seninle ben yalnız teke tek döğüşelim. Sen ölürsen mesele biter zaten, canın cehenneme. Ben

ölürsem, işte sana yemin ediyorum, benim oğlum veya yeğenlerim öcümü almak için ortaya çıkmayacak. Sana teslim olacaktım, savaş bitecek.” (Sepetçioğlu 1978c: 81).

Hikâyenin aktarımı sırasında cesarete verilen değerlerin yanı sıra satır aralarına destanların bir millet için önemine yönelik bazı vurguların da yerleştirildiği görülür. Çinlilerin adeta ordu halinde etrafını kuşattığı Demir Beğ'in insanüstü bir güç sergileyerek karşısına çıkan herkesi yenmesi, destansı bir durum olarak Çinlilerin de dikkatini çeker. Bu duruma şahit olan başkumandanın yaveri, eğer bu yiğit bir an önce öldürülmezse bir destana konu olacağını ve bu durumun da Türkleri daha güçlü kılacağını bildirir. Böylelikle hem destanların bir millet için önemine hem de Türk kültüründeki hayatî rolüne gönderme yapılmış olur: “Bu delinin durumu, önlemezsek, ilerde destan olur anlatılır. Başımıza bilemeyeceğimiz işler açar. Türkler destanlarını kutsal sayarlar, destanlarına inanırlar. Onlara böyle bir inanç kaynağı yaratmayalım.” (Sepetçioğlu 1978c: 33).

Demir Beğ'in Çinlilere karşı mücadelesinden sonra hunharca yaralanması; elleri ve ayaklarının kesilerek meydana ölümüne terk edilmesi esnasında Türk destanlarındaki önemli bir motif olan “bozkurt” a yer verildiği görülür. Bozkurt burada, milletin geleceğinde önemli rol oynayan, adeta son Türk'ü kurtararak bu milletin yok olmasını engelleyen kutsal bir varlık olarak öne çıkarılır. Kurt için “Bir gizli gücün elinde, göklerden gelen bir emirle gönderilmiş benziyordu.” (Sepetçioğlu 1978c: 42) denmesi bundandır. Ansızın gelerek Demir Beğ'in etrafında dolaşan bozkurt, onu emzirdikten sonra alıp oradan uzaklaşır ve zaten sonrasında, onun aslında Aysuhan adlı bir prenses olduğu anlaşılır. Aysuhan sayesinde Demir Beğ'in; dolayısıyla Türklerin soyu kurtulur. Demir Beğ'in on oğlunun, Türk boylarını birleştirmek için yola çıktığı esnada bir kurdun önlerine düşerek onlara yol göstermesi, Şaman Tağmaç'ın onlara verdiği bayrak üzerinde kurt başı figürünün yer alması, Ergenekon'un keşfi ve oradan ayrılış sırasında da yine bir bozkurdun millete rehberlik etmesi de bu bağlamda değerlendirilmelidir. Aynı zamanda Türk milletinin cesaret, güç ve özgürlüğünü de sembolize etmesi bakımından bozkurda önemli bir yer ayrıldığı görülmektedir.

Sevinç Han'ın ordusuna karşı Kağan İlhan'ın yiğitçe bir savaş verdiği sırada büyüklerinin sözünü dinlemeyerek hata yapan ve sonuçta düşmana esir düşen Kayan Tigin ile Görken Tigin ise özgürlüğün kıymetini ancak o haldeyken anlayacaktır. Hatta tutsaklık onlar için öylesine ağır bir yük haline gelir ki ölümün bu halden çok daha iyi olacağını düşünürler. Esasen kitapta çoğu kez vurgulu şekilde işaret edilen özgürlük sevdasının Türk milletine has bir nitelik olarak sunulduğunu bu itibarla belirtmek gerekir.

3.2. Kitabın Çocuk Eğitime Katkısı

Henüz romanın girişinden itibaren çocukların eğitime katkı yapmanın hedeflendiği, okur kitlesine milli bilincin kazandırılmaya çalışıldığı fark edilir. Bir aile modelinden yola çıkarak dünya üzerindeki kardeş halkların, özellikle Türk milletine mensup olan toplumların birbirlerine karşı sevgi ve saygıyla hareket etmesi gerektiğini vurgulayan anlatıcı, böylelikle kitapta anlatılacak hikâyenin özünü de işaret etmiş olur. Yurdun bir ev olarak resmedilmesi, halkların da bir ev içerisindeki kardeşlere benzetilmesi dikkat çekicidir. Bu itibarla savaşların, düşmanlığın ve haksızlığın kötülüğü; sevgi ve saygının ise ihtiyaç duyulan asıl erdem olduğu gösterilir. Ayrıca yeryüzündeki değişik coğrafyalara dağılmış Türk boylarının birbirinden farklı olmadığı, aslında hepsinin kardeşlikte buluştuğu hatırlatılarak millet bilinci kazandırılmaya çalışılır:

“Kardeşin kardeşi sevmesi mi güzeldir, kardeşin kardeşi döğmesi mi? Ben derim ki kardeşin kardeşi sevmesi güzeldir. Siz de öyle dersiniz öyle bilirsiniz. Hangi evde kardeş kardeşi sevmişse o evde bolluk bereket olmuştur. Kardeşin kardeşe düşman olduğu evlerde güller bile solmuştur. Gönüller karanlık, yürekler acılı; gözlerde kuşku, yüzlerde çizgi çizgi keder.. Evde umutsuzluk dolmuştur. Hayat mı şimdi? Kim ister böyle bir gelişmeyi?

Yurt da bir evdir. Tavanı gökyüzü, döşemesi toprak, duvarları senden benden örülü, pencereleri gözlerimiz olan bir ev, bizim evimiz. Yurt dediğimiz o evin kapısı bizim yüreklerimiz. Yurt denilen o evde yüzlerce, binlerce, milyonlarca kardeşiz. Birbirimizi görmüyoruz diye sevmeyecek miyiz? Birbirimizi tanımıyoruz, bilmiyoruz diye güvenmeyecek miyiz? Birbirimizi el mi bileceğiz dostlar, el mi bileceğiz?” (Sepetçioğlu 1978c: 7).

Demir Beğ'in çocuklarına öğütler vererek onları kağanlığa hazırlayan Şaman Tağmaç'ın yönetim tarifinde adalet vurgusu yapması, çocuk eğitimi bağlamında önemlidir. Ona göre; “Yönetmek, bir yanı tutmak değildir. Yönetmek, yalnız kılıç işi değildir yani ordu gücü değildir. Bilginler de vardır; yazarlar, çizerleri düşünürler. Şamanlar da vardır; sezerler, ruh denilen varlığı düzene sokarlar, bedene yön verirler. İşte bunlar, bilginlerle Şamanlar orduyla birlikte belli bir düzende kaynaşınca senin gücün olurlar, ezmek için değildir yönetmek, yön vermek içindir.” (Sepetçioğlu 1978c: 64).

İlhan, halkını toplayıp Sevinç Han'ın ordusuna karşı koyarken zeki davranarak üstün bir savunma ortaya koyar. Ancak sabırsızlanan oğlu (Kayan Tigin) ve yeğeni (Görken Tigin), düşmana saldırmak isterler. Bu noktada İlhan, onları uyarır ve böylelikle yalnızca cesaretin değil, zekânın da çok önemli olduğunu vurgular. Üstelik vatan için ölmenin yeterli olmadığını, herkesin vatanına karşı sorumluluğunu hakkıyla yerine getirebilmesi için bu yönde kararlar alması gerektiğini dile getirmiş olur: “Ölmek en sonraki iştir. Bizim görevimiz yaşayabildiğimiz kadar yaşamaktır oğul. Yaşayıp yararlı olmaktır. Eğer ölümümüz bizden güçlü bir varlığın korunması için ise o zaman senin dediğin doğru olur. Delice ölmektense akıllıca yaşamak isterim ben.” (Sepetçioğlu 1978c: 86). İlhan'ın uyarısını dikkate almayarak tez canlı davranan ve Sevinç Han'ın kurduğu tuzağa düşen

gençler, hüsrana uğrar. Olup bitenlerden sonra gençlerin akılları başlarına gelir, ama artık çok geçtir. Kendileri tutsak düştüğü gibi onlar yüzden bütün halk da saldırıya uğrayarak perişan olmuştur: "Kağan İlhan'ın onca tecrübesine güvenmeyip akıllarının deprenişine uyan gençlerin bir anlık heyecanından, geride kalan sadece dökülen kandı, yananların yıkılanların bir avuç küliydü." (Sepetçioğlu 1978c: 97). Gençlerin başına buyruk davranışlarının millete karşı sorumluluklarına ters düştüğünü gösteren bu sonuç, aynı zamanda çocuk eğitimi bağlamında değerlendirilebilecek didaktik bir anlatımı içerir.

Sonuç

Mustafa Necati Sepetçioğlu, üretken ve çok yönlü yazarlığının cephelerinden biri olan çocuk romanlarında birtakım ideolojik ve eğitsel hedefler gözetmiştir. Tarihî ve kültürel birikimin ürünü olması dolayısıyla Eski Türk destanlarını çocuk romanı formunda yeniden kaleme almasındaki gaye, millî değerlerine gerekli kıymeti veren bir neslin yetişmesine katkıda bulunmaktır. Nitekim her üç kitapta da vatan, bayrak, töre gibi mefhumlar üzerinden millî değerlerin yüceltildiği görülmektedir. "Türkeli" olarak adlandırılan yurdun en önemli hususiyetleri, huzur ve güven ortamı olup bunu temin eden güç de Türk milletinin yaşam kültürü ile ilişkilendirilmiştir. İnsanların birbirlerine karşı saygı içerisinde yaşamasını temin eden "töre"nin terk edilmemesi ve dış güçlerin ektiği nifak tohumlarına karşı uyanık olunması gerektiği vurgulanırken vatanın mevcudiyeti ve selâmeti de üzerinde yaşayan milletin birlikteliğine bağlanır. Yöneticilerin milleti temsil ettiği, millete karşı sorumluluklarının bulunduğu ve adil olmakla yükümlü olduğu da millî bilincin bir gereği olarak hatırlatılır. Kötü yöneticilerin milleti felâketlere sürükleyebileceği kurgusal düzlemde işlenirken ideal yöneticiler ise halkını dış güçlerden ve diğer tüm olumsuzluklardan korumayı bilen kimseler olarak resmedilir (Bu doğrultuda Oğuz Kağan ve Galı Han gibi iki örnek arasındaki uçurum hatırlanabilir.). Yine bu çerçevede iyi yöneticilerin "Türklük" kimliği ön planda tutulurken kötü yöneticilerin bu millete mensubiyetlerinin şüpheli olduğu ima edilir. Dolayısıyla yöneticide de millî kökenin belirleyici bir vasıf sayıldığı görülür. Hem yöneticiler hem de halk için millî değerlerin daima şahsî isteklerden öncelikli olması gerektiği ve yönetimde tecrübenin önemi de vurguyla ortaya konulur. Hatta çoğu kez millî değerlere kutsiyet atfedilir.

Türk milletinin üstün nitelikleri olarak işaret edilen vatanperverlik ve savaş karşıtlığının kitaplarda önemli yer tuttuğu; aynı şekilde belirli şahsiyetler üzerinden verilen mertlik, yiğitlik, zekâ, cesaret, özgürlüğe düşkünlük, misafirperverlik, adil olma, ilme değer verme gibi erdemlerin de bütün bir millete mâl edildiği görülür. Öte yandan halkın yönetimde rol alması, herkesin söz hakkının bulunması, kadına verilen değer ve yönetimde millîliğin esas tutulması da törenin ne denli sağlam temeller üzerine kurulduğunu belirtmek üzere kurguda yer bulur. Millî değerlerin benimsetilerek okurun bir bilince erişmesini sağlamaya dönük bu vurguların tümünü aynı zamanda çocuk eğitimi bağlamında değerlendirmek mümkündür. Ancak satır aralarına yerleştirilen ve çocuklara yönelik mesajlar olarak eğitsel bir işlev yüklenen başka ifadeler de rastlanmaktadır. İnsanların tabiatı koruma yükümlülüğü, uykuculuğun ve oburluğun zararlı alışkanlıklar olduğu, tarihten ders almak gerektiği, özgür düşüncenin ve ifade özgürlüğünün her bireyin hakkı olduğu, savaşların kötü ve yıkıcı sonuçlar doğurduğu, aynı millete mensup tüm insanların kardeş; yurdun ise onları bir arada tutan ev sayılması gerektiği, bu mesajlardan bazılarıdır.

KAYNAKÇA

- ARGUNŞAH, Hülya (2007). "Mustafa Necati Sepetçioğlu (1932-2006)", *Mustafa Necati Sepetçioğlu (Armağan Kitap)*, Ed: Hülya Argunşah, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, s.17-34.
- BANARLI, N. Sâmî (1972). "Millî Romantizmin İdrâki", *Kubbealtı Akademi Mecmuası*, S.2, s.17-32.
- BANARLI, N. Sâmî (1987). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi - C.1*, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- ÇALIK, Etem (1993). *Mustafa Necati Sepetçioğlu: Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÇETİN, Nurullah (2007). "Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun Tarihî Romanlarının Millî Bilince Katkısı", *Erdem Dergisi*, S.49 (*Mustafa Necati Sepetçioğlu Özel Sayısı*), s.7-18.
- İNAN, Abdulkadir (2003). "Türk Destanları", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, S.80, s.68-76.
- SEPETÇİOĞLU, M. Necati (1978a). *Beyaz Güvercin*, İstanbul: Tercüman Gençlik Yayınları.
- SEPETÇİOĞLU, M. Necati (1978b). *Kutsal Kaya*, İstanbul: Tercüman Gençlik Yayınları.
- SEPETÇİOĞLU, M. Necati (1978c). *Demir Dağlar Sıra Sıra*, İstanbul: Tercüman Gençlik Yayınları.
- SEPETÇİOĞLU, M. Necati (1998). *Karşılaştırmalı Türk Destanları*, İstanbul: İrfan Yayınevi.
- SEPETÇİOĞLU, M. Necati (2010). *Yaratılış ve Türeyiş*, İrfan Yayınevi, İstanbul.
- SINAR, Alev (2007). "Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun Romanları ve Eğitim: Konak - Çatı - Üçler Yediler Kırklar Örneği", *Mustafa Necati Sepetçioğlu (Armağan Kitap)*, Ed: Hülya Argunşah, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, s.255-263.
- ŞENOCAK, Ebru (2013). "Göç ve Ergenekon Destanlarında Mitostan Ütopyaya Yolculuk", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8/1, p.2525-2537.
- ŞİRİN, Mustafa Ruhi (1994). "Çocuk Edebiyatımız", *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*, Ed: Mustafa Ruhi Şirin, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, s.71-78.
- TOPÇUOĞLU, Ümit Sinan (1969). "Büyük Otmarlar Yazarı M. Necati Sepetçioğlu ile Bir Konuşma", *Millî Işık Dergisi*, C.3, S.27, s.29-31.
- ÖZCAN, Tarık (2003). "Oğuz Kağan Destanı'nın Kahramanlık Mitosu Bakımından Çözümlemesi", *Millî Folklor*, S.57, s.76-81.